

LES RELACIONS FAMÍLIA – ESCOLA EN UNA COMUNITAT D'APRENTATGE

RECASENS ABAD, Ariadna

4t MEP T1-B: Treball Final de Grau

Professora: Itxaso Tellado

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic

Vic, 15 de Maig de 2015

Índex

1	Resum.....	3
2	Introducció.....	4
3	Justificació.....	5
4	Objectius.....	6
5	Marc teòric	7
5.1	Relació família-escola.....	7
5.1.1	Importància de la participació de la família a l'escola.....	8
5.1.2	Les comunitats d'aprenentatge	11
5.2	Models comunicatius en la família i l'escola.....	17
5.3	Estratègies i habilitats de comprensió.....	19
5.3.1	Els objectius a la comunicació.....	19
5.3.2	Habilitats de comprensió	19
6	Procès d'investigació i metodologia.....	21
7	Recollida de dades del procés d'investigació.....	25
8	Anàlisi de les dades.....	27
9	Resultats.....	33
10	Limitacions	35
11	Conclusions	36
12	Bibliografia i webgrafia.....	38
13.	Annexos	41
13.1	Transcripció de les entrevistes dels familiars.....	41
13.2	Transcripció de les entrevistes dels docents.....	44

1 Resum

En aquest treball es realitza un estudi de cas qualitatiu sobre les relacions que hi ha entre les famílies i l'escola la qual es basa en una comunitat d'aprenentatge, les diferents formes de participació existents, així com una compilació de les principals habilitats o estratègies comunicatives que s'han de tenir en compte per aconseguir una comunicació fluida, eficaç i beneficiosa. S'ha portat a terme en un centre d'educació primària situat en una zona urbana on hi ha força diversitat cultural. Per obtenir tota la informació sobre aquest estudi les tècniques utilitzades van ser la observació, el diari de camp i les entrevistes per poder arribar a les idees principals, com ara la col·laboració i la participació de les famílies a l'escola, la relació d'ambdòs, l'aprenentatge i els valors. És necessari crear diferents camins perquè famílies i docents treballin conjuntament i en una mateixa línia per aconseguir la formació adequada del alumnat, ja que tots dos contextos són essencials en la vida dels infants i tenen un objectiu en comú que és el ple desenvolupament dels nens i nenes partint dels valors de respecte, implicació i confiança.

Paraules clau: família, escola, participació, relació, habilitats o estratègies comunicatives, alumnat

1 Abstract

In this work, a qualitative case study on the relationship between families and the school which is based on a learning community, different forms of participation exist, as well as a summary of the main skills and communication strategies that taken into account to ensure smooth communication, effective and beneficial. Was conducted in a primary center located in an urban area where there is considerable cultural diversity. For complete information about this study, the techniques used were observation, field diary and interviews to get the main ideas, such as cooperation and participation of families in school, the relationship of both, learning and values. It is necessary to create different ways for families and teachers work together and on the same line to get the proper training of students, as both are essential contexts on children's lives and have a common goal is the full development of children and girls based on the values of respect, involvement and trust.

Keywords: family, school, participation, relationship, skills and communication strategies, students

2 Introducció

L'objectiu principal de la meua investigació és conèixer i estudiar les concepcions que tant famílies com docents tenen sobre la relació de col·laboració família – escola, les diferents formes de participació i analitzar quins són els recursos i estratègies comunicatives que s'utilitzen en el centre per promoure una bona comunicació amb la finalitat d'extreure conclusions dels resultats i anàlisis, per poder elaborar una proposta de millora, si s'escau.

La recerca del treball final de Grau s'ha portat a terme a l' Escola Llevant, situada en el centre de la plana altempordanesa, a l'extrem nord-oriental de Catalunya. És la ciutat més poblada de la comarca, amb uns 41.115 habitants aproximadament, xifra que representa un terç de la població total de la comarca. També és una ciutat ben comunicada, gràcies a la seva situació, ja que disposa d'una gran accessibilitat per poder anar a la platja, a la muntanya o travessar la frontera en un interval no superior a la mitja hora. Concretament l'escola es situa en una zona on hi ha força diversitat cultural i poca accessibilitat per poder anar amb transport públic. Aquesta escola és una comunitat d'aprenentatge, per tant, principalment s'ha observat la relació que hi ha en aquest cas, tot i que també s'ha buscat informació de família - escola en espais formals.

Aquest centre disposa de molts recursos per facilitar l'aprenentatge de l'alumne, ja que el seu projecte pedagògic des de P3 fins a 6è de Primària parteix de la base que el mestre absolut no existeix, és a dir, tots són alumnes i mestres alhora. El mestre ensenya als alumnes, però apren amb ells. Porten a terme activitats d'èxit com ara grups interactius, tertúlies literàries, participació activa de la comunitat, entre d'altres.

Per tant, aquesta investigació es centra en la relació família - escola i la importància que es desprèn d'ella i parlar sobre els recursos i estratègies comunicatives per fomentar la relació i participació d'aquesta institució.

Per tal de conèixer, interpretar i entendre millor les relacions que té l'escola amb les famílies, s'han fet servir diferents instruments de recollida, com per exemple a partir de l'observació. El diari de camp, un altre instrument que ha estat de gran utilitat per plasmar les meves vivències i els meus sentiments envers l'experiència viscuda. I finalment, he realitzat entrevistes a persones rellevants per tal de poder entendre millor aquesta realitat.

3 Justificació

La meva elecció d'escollir aquest tema com a treball final de carrera és degut a la necessitat d'augmentar la conscienciació que existeix sobre el paper que té la família en els centres educatius i la seva participació activa en ells.

Considero que al llarg de tota la carrera he trobat a faltar indicacions, per en un futur professional, poder aconseguir amb èxit el treball amb les famílies. I ja que els pares i les mares tenen un pes molt important a l'educació dels seus fills, considero important reflexionar amb més profunditat sobre el tema.

La complexitat de l'educació en les societats avançades fa imprescindible la col·laboració estreta entre la família i l'escola per tal de promoure el desenvolupament saludable dels alumnes i aconseguir que siguin els agents principals, tot i que no els exclusius, de tota acció educativa. Davant de la incapacitat del menor per vetllar per el seu benestar i els seus drets, aquesta tasca s'ha convertit en una de les polítiques públiques prioritàries de molts estats i diferents organismes internacionals. Aquest coneixement ens permetrà mirar cap a quina direcció es poden formar els pares amb l'objectiu d'augmentar el benestar de la família i també del menor. Les famílies del nostre país estan fent front a uns reptes cada vegada més exigents en el marc del canvi familiar que hi ha hagut al llarg dels últims 40 anys, com és el cas que els pares cada vegada tenen menys temps disponible per la família i en conseqüència augmenten l'absència educativa en la vida dels seus fills. Això provoca que el benestar del menor pugui entrar en situacions de desatenció o atenció deseducativa. Per aquest motiu es farà èmfasi en aquest àmbit ja que es considera molt important i imprescindible a la vida quotidiana. Per poder estudiar la realitat es va proposar analitzar la relació família-escola a l'escola Llevant, una escola amb un projecte basat en una comunitat d'aprenentatge.

4 Objectius

Seguidament s'enumeren els objectius establerts del treball:

- Conèixer la teoria relacionada amb la participació i relació de les famílies i escola.
- Conèixer i analitzar quins són els recursos i les estratègies comunicatives que s'utilitzen en el centre de pràctiques per promoure una bona comunicació.
- Conèixer quines són les concepcions que tant famílies com docents tenen sobre la relació de col·laboració família - escola.
- Estudiar la relació família-escola d'un cas en concret.

5 Marc teòric

5.1 Relació família-escola

La família és “una institució primària de relació entre els éssers humans, tant antiga com la cultura, amb implicacions (...) sobretot educatives” (Pérez de Guzmán, 2002, p.205). Aquesta primera afirmació ens fa pensar en la importància que té la família a l'educació de tots els infants, essent aquesta institució la primera encarregada de la formació de l'individu i complementada amb l'escola.

En ocasions, el personal docent considera a les famílies com individus estranys que envaeixen les aules i els espais dels centres educatius (De Gregorio, 1990), i per altra banda, les famílies interpreten que un centre no requereix la seva atenció com un indicador de qualitat del centre, associant la participació a un mal funcionament, problemes, conflictes,... (Mariñas i Rodríguez, 1999). Però com bé diu Forest i Garcia (2006, 60-61) “els pares, els professors, els alumnes i el equip directiu del centre són socis importants del procés educatiu (...) i és la única manera que les escoles aconseguixin el recolzament que necessiten de la comunitat”.

Les escoles, sobretot aquelles que es troben en contextos de desavantatge, aïllades de les famílies i de les comunitats que pertanyen no poden treballar eficaçment (Bolívar, 2006); i molt menys tenint l'evidència que quan les escoles treballen conjuntament amb les famílies per recolzar l'aprenentatge del alumnat, aquests solen tenir èxit tant a l'escola com en a la vida quotidiana. (Henderson i Berla, 1994).

“L'escola, igual que la família, s'ha anat adaptant als vaivens socials i a les diferents exigències i funcions que la societat li ha anat encomanant al llarg de la història” (Pérez de Guzmán, 2002, p.207). I mentre que “la família educa múltiples facetes de la personalitat, a diferents nivells, els més superficials d'aquests nivells (educació intel·lectual, educació cívica, educació estètica, etc.) són els que poden confiar-se a altres institucions socials, màxim a l'escola” (Quintana, 1997, p.370).

Afortunadament, i tret de tots els inconvenients que ens trobem a la interacció família-escola, existeixen diverses experiències i estudis que ens indiquen els beneficis d'una comunicació contínua entre família i escola. (Comunidad escolar, 2001; Forest i García, 2006; Podvey, Hinojosa i Koenig, 2010).

També existeixen múltiples experiències de comunicació i cooperació família-escola en el dia a dia de la majoria dels centres educatius, donat que les relacions de participació entre la família i l'escola són un dels objectius principals.

“Tota persona que s’ocupa de l’educació d’un nen té dret a comunicar-se amb la resta de les persones que cuiden d’aquest nen” (Forest i García, 2006, p.61-62). Aquesta comunicació serà molt més efectiva si es realitza adequadament, de manera positiva, mostrant les seves idees i opinions, fent-se valdre els seus drets i escoltant i respectant a l’altra persona.

5.1.1 Importància de la participació de la família a l’escola

La família és el primer agent socialitzador al que tenen accés els infants, i una peça fonamental en el seu desenvolupament. Per aquest motiu, la família ha d’estar present a l’educació i al desenvolupament del nen o la nena, i amb continu contacte i col·laboració amb el centre educatiu. Això és molt important, ja que com afirma De Gregorio (1990) “el fill és un ésser viu, dinàmic, que constitueix una unitat” i “l’escola intervé complementàriament, no per descarregar de la responsabilitat als pares, sinó per ajudar-los en unes tasques que sobrepassen les possibilitats de la família en una societat complexa” (p.23).

El nen i la nena formen part de la família i de l’escola de la mateixa manera. Els dos sistemes permeten la formació de la seva identitat al mateix temps que proporcionen unes bases segures on poder desenvolupar-se i créixer personalment. Per això és important que família i escola encaminin la seva acció amb la mateixa direcció, compartint objectius per un bon procés educatiu (Jiménez, 2008).

Montandon i Perrenoud (1994) argumenten que les relacions entre les famílies i l’escola han de situar-se en un context històric i institucional. Més concretament, s’inscriuen a l’articulació entre dos institucions, l’escola i la família, amb asimetria de poder i en un context social i polític que les situa en el debat entre interessos públics i privats.

El concepte participació en l’àmbit educatiu es refereix a “prendre part en les decisions que a una persona o grup de persones li afectin” (De Gregorio, 1990, p.45). Per tant, la participació de les famílies en un centre escolar implicaria: prendre part en l’establiment dels objectius concrets que afecten a l’educació dels seus fills, intervenir

en la presa de decisions relacionades amb el procés educatiu, i intervenir en el control d'eficàcia del fet d'educar (De Gregorio, 1990).

Els familiars han de ser protagonistes de l'educació dels seus fills i han d'assumir el compromís de (De Gregorio, 1990, p.23):

- “Ser ells els qui defineixen clarament quins són els objectius d'educació que volen per els seus fills (...).
- Exercir la seva autoritat (no la seva força ni el seu poder) a la família en ordre a la consecució d'aquests objectius.
- Escollir conscientment el centre escolar que millor correspongui a aquests objectius, perquè el centre ha de ser el seu col·laborador, no el seu substitut.
- Estar present (participar) en la intervenció del centre escolar en l'educació del seu fill/a “.

“La família i l'escola no poden ser móns inconnexos, (...) el que passa a l'escola importa a casa” (Pérez de Guzmán, 2002, p. 209). “La participació i la relació de les famílies al centre escolar és essencial i imprescindible” (Comellas, 2006, p.5)

Les experiències educatives dels infants inclouen totes les situacions amb les que es troben, ja que és impossible separar els fets que passen en el centre educatiu i el context familiar. Per ells tot té una continuïtat, els aprenentatges estan globalitzats dins el que és la seva vida, del seu entorn, que és entès com únic i indivisible. A més a més, les aportacions que realitzen amb la seva participació els pares i les mares a l'escola contribueixen al coneixement i reconeixement de les diferents realitats que coexisteixen en una mateixa societat, podent d'aquesta manera intercanviar informacions, creences i experiències que fan que totes les persones involucrades en aquesta interacció puguin aprendre i aportar alguna cosa a la resta. “La participació estimula el debat, la diversitat i reflecteix el pluralisme existent a la societat” (Mariñas i Rodríguez, 1999, p. 57).

La investigació Includ-ed: Estratègies per a la Inclusió i la Cohesió Social a Europa a partir de l'Educació (Flecha, 2010) es va portar a terme per estudiar la participació de les famílies als centres i com la implicació augmenta el rendiment dels resultats acadèmics dels infants, així com, la millora de la inclusió educativa i social i a crear una escola amb més sentit. Aquest projecte amb els majors recursos econòmics i de

major rang científic en matèria d'educació escolar dins els programes Marc d'investigació de la Unió Europea, han desenvolupat una classificació formada per cinc tipus de participacions de la comunitat als centres docents i a més senyala les més adients per fomentar l'èxit educatiu.

Aquesta classificació de la participació és la següent:

- Informativa: les famílies són informades des de l'escola de les actuacions que es porten a terme en els centres, un cop els experts ho hagin decidit.
- Consultiva: les famílies formen part dels òrgans estatutaris dels centres educatius. Aquesta participació està limitada a un rol consultiu amb pocs espais per opinar sobre assumptes del aprenentatge dels estudiants.
- Decisòria: els membres de la comunitat participen en els òrgans de decisió o en òrgans nous creats amb el propòsit que les famílies formin part de les decisions que es prenen al centre. Amb aquest tipus de participació els centres garanteixen un ensenyament de qualitat i que les altes expectatives formin part de la missió escolar.
- Avaluativa: les famílies s'impliquen en els processos d'avaluació de l'escola i dels estudiants.
- Educativa: les famílies i la comunitat participen en activitats educatives de dues maneres, per una banda en l'aprenentatge dels alumnes i per altra banda, en el seu propi aprenentatge. A través d'aquest tipus de participació l'escola per una banda aconsegueix més recursos humans amb la participació de les famílies donant suport a les activitats d'aprenentatge i per l'altra, aquests adults es converteixen en referents positius per estudiants de diversos entorns culturals i socials.

Un clar exemple d'aquest últim tipus de participació el podem trobar a les Comunitats d'aprenentatge. "Un projecte de transformació social i cultural d'un centre educatiu i dels seu entorn per aconseguir una societat de la informació per a totes les persones, basada en l'aprenentatge dialògic, mitjançant una educació participativa de la comunitat, que es concreta en tots els seus espais, inclosa l'aula" (Valls, 2000, p.8)

5.1.2 Les comunitats d'aprenentatge

Les comunitats d'aprenentatge són un model de centre participatiu obert a la comunitat, en el marc de l'escola inclusiva, per donar resposta de forma igualitària als reptes i necessitats que es plantegen en l'educació del segle XXI (Elboj et al, 2002, p.74-75).

Elboj et al. apunten que Habermas (1987), amb la seva teoria de l'acció comunicativa, desenvolupa una concepció de la competència comunicativa en la que demostra que totes les persones som subjectes capaços de llenguatge i acció. Beck (1998), amb la seva teoria de la modernització reflexiva, demostra que la reflexió mitjançant el diàleg és un element cada vegada més determinant a la nostra societat i de la nostra individualitat. Freire (1997) i el treball de CREA (1999) demostren com aquest diàleg reflexiu provoca més aprenentatge instrumental i més solidaritat que la ensenyança tradicional o la individualització del procés.

L'aprenentatge dialògic (Flecha, 1999) és el marc a partir del qual es porten a terme les actuacions d'èxit a les comunitats d'aprenentatge. La perspectiva d'aquest aprenentatge, basada en una concepció comunicativa, s'entén que les persones aprenem a partir de les interaccions amb altres persones.

Podem definir l'aprenentatge dialògic com *“el que resulta de les interaccions que produeix el diàleg igualitari, és a dir, un diàleg en el que diferents persones aportem arguments en condicions de igualtat, per arribar a consens, partint de que volem entendre'ns parlant des de pretensions de validesa”* (CREA, 1999)

Aquesta teoria de l'aprenentatge dialògic és explicada en set principis que són els següents: primer de tot el diàleg igualitari, seguidament la intel·ligència cultural, la transformació, la creació de sentit, la solidaritat, la dimensió instrumental i per últim la igualtat de diferències. Tots aquests principis es relacionen amb la metodologia de la tertúlia literària, una actuació d'èxit a la comunitat d'aprenentatge.

- Diàleg igualitari: Es valoren les aportacions de cada participant en funció dels arguments de validesa que s'exposen. Trasllada el poder a la argumentació entesa com presentació de raons amb prestacions de validesa, de forma que cada un dels participants aporta la claredat de les seves intencions. Han de participar en el diàleg l'alumnat, el professorat, els familiars, totes aquelles persones de l'entorn immediat o més general, que poden aportar millores en

els aprenentatges o en el funcionament de l'escola. El diàleg és un instrument clau d'aprenentatge, per aquest motiu, l'aula s'ha de convertir en un espai privilegiat per el diàleg igualitari.

Des de la proposta de les comunitats d'aprenentatge, és fàcil establir el diàleg amb les famílies ja que el somni és el mateix: idear la millor escola per els seus fills i filles. Una comunitat d'aprenentatge ens relatava el seu somni d'aquesta forma:

Todos los implicados soñaron mucho. De la participación de padres y madres surgieron propuestas sobre cómo contar con ellos en el trabajo educativo. [...] El alumnado en unos casos soñó por escrito, en otros casos mediante dibujos o en conversaciones con los maestros. [...] Todos los sueños de los alumnos y alumnas estuvieron expuestos un tiempo en el vestíbulo. [...] Sus sueños fueron muy diversos, desde tener piscina o animales en el centro, pasando por una aula de informática. Los sueños de los profesores fueron muy amplios como implicar a las familias o los sueños relacionados con los aspectos didácticos. (Jaussi y Luna, 1998, p. 39)

Un diàleg igualitari no es dona sense la superació de una sèrie de problemes pràctics, però sobretot d'hàbits mentals o d'errors conceptuals, que formen un conjunt de barreres de tipus cultural, social i personal.

- Intel·ligència cultural: Contempla la pluralitat de dimensions de la interacció humana i és la base del diàleg igualitari en el aprenentatge i en les relacions socials. Aquesta concepció promou un model d'aprenentatge en que cada estudiant aporta la seva pròpia cultura i el professorat es situa a la cultura dels alumnes, des de una visió positiva de les seves capacitats. D'aquesta manera aconsegueixen una major confiança amb les seves habilitats i intensifiquen el seu procés d'aprenentatge des d'un punt de vista quantitatiu i qualitatiu.
- Transformació: El sentit transformador que proposen és aquell que, en coherència amb la resta dels principis de l'aprenentatge dialògic, transforma la realitat en lloc d'adaptar-se a ella.

Giddens, amb la seva teoria de la estructuració, aportava la seva visió de la modernitat com un futur obert: degut a la reflexivitat, podem reordenar les relacions socials i incidir amb les estructures. Així, els moviments socials

proveeixen de pautes significatives per futures transformacions i l'acció humana pot reconvertir aquells elements externs i interns que impossibiliten el desenvolupament personal i col·lectiu. L'agència humana pot canviar el sistema escolar burocratitzat.

Mostra d'aquesta transformació són les escoles com esferes públiques democràtiques (Giroux, 1990, pp. 34-35), espais educatius compartits i organitzats entre els diferents grups socials que formen la comunitat.

En parte esto exige que el profesorado tome en serio su propia política y entre en la esfera pública, para implicarse en los asuntos sociales urgentes; igualmente es necesario e importante que se dirija hacia el aprendizaje y persuasión como elementos pedagógicos imprescindibles que abran espacios donde se pueda cuestionar la autoridad, donde la juventud pueda hablar y ser escuchada por los que tienen poder; además crear prácticas pedagógicas dentro de una diversidad de culturas públicas que den facilidades a la juventud, para que se aprenda cómo ser sujeto de la historia, en vez de estar reducida a una pieza del mecanismo. (Giroux, 1999, p.60)

Aquesta transformació no busca la unificació de la pluralitat. L'aprenentatge transformador es realitza entre persones que fan partícips a altres de la pluralitat d'opcions, és a dir, ajuden a la construcció del seu projecte reflexiu de vida. (Giddens, 1995a, p.37)

- Creació de sentit: Implica donar una determinada orientació vital a la nostra existència, somniar i sentir un projecte pel què lluitar, implica sentir-se protagonista de la pròpia existència. Amb la creació de sentit s'amplia a la esfera de la decisió més íntima la capacitat de transformació que implica l'aprenentatge dialògic. Fomentar la creació de sentit implica, per tant, la confiança i l'esforç perquè qualsevol nen o nena pugui desenvolupar la pròpia elecció com sentit de la seva vida. També implica un compromís personal i amb els demés.

A les comunitats d'aprenentatge aquesta creació de sentit es produeix en tot el procés educatiu. Amb la interacció de persones adultes de la comunitat, el nen o la nena veuen models personals diferents que els de la seva família, els hi pregunten i indaguen, les interaccions són molt més riques.

- Solidaritat: L'aprenentatge dialògic té com a constituent i com objectiu la solidaritat entre totes les persones participants en les comunitats d'aprenentatge. Qualsevol pràctica educativa que vulgui ser igualitària i oferir les mateixes oportunitats a totes les persones que la conformen ha de fonamentar-se en la solidaritat.

En el treball dels grups interactius entre els nens hi ha una verdadera solidaritat. És l'exemple d'un nen quan diu a un voluntari; "Si li expliqués així, ho entén millor". D'aquesta manera, les burles, la insolidaritat perquè algú no sap, es converteixen en companyerisme perquè tots i totes aconseguixin aprendre el màxim possible.

- La dimensió instrumental: és un component essencial de l'aprenentatge dialògic. Es basa en la intenció de que cada un dels nens i nenes ha d'aprendre tant o més que en qualsevol altre escola. Hi ha unes sèrie de condicions necessàries per generar un clima positiu d'aprenentatge, una és la creació d'un clima estimulants basat en expectatives positives, la selecció dialogada d'allò que es vol per la millor formació dels nens i les nenes i finalment la reflexió, selecció i crítica com part del procés educatiu.

L'aprenentatge dialògic, a través de la seva dimensió instrumental, és una ajuda per millorar la formació dels alumnes, al temps que permet seleccionar els aprenentatges en funció de la seva utilitat, augmentant les seves expectatives positives.

- Igualtat de diferències: Ser iguals per ser diferents. A través del diàleg igualitari, construïm aquest nou concepte d'igualtat basat en la participació de totes les persones en el procés dialògic, des de totes les cultures que conviuen a l'escola.

Les comunitats d'aprenentatge porten a terme actuacions educatives d'èxit. Aquest treball no es centra en totes elles, sinó amb les següents: les tertúlies literàries, els grups interactius, la formació dels familiars i el model dialògic de prevenció i resolució de conflictes.

La primera actuació d'èxit són les tertúlies literàries, segons Aguilar, C. (2002) argumenta que les tertúlies literàries dialògiques consisteixen en el fet que un grup de persones es reuneixen periòdicament al voltant d'un llibre per a reflexionar i dialogar a

partir d'ell, un espai on la gent pot participar en un projecte educacional que promou la literatura i la cultura. Un aspecte important que destaca de les tertúlies literàries és que la capacitat d'aprendre no és qüestionada ja que cap capacitat per llegir, comprendre o formular opinions és posada en dubte. Quan la gent troba un espai on desenvolupar el seu potencial per a aprendre i superar barreres, es comprova que realment ho pot aconseguir.

Una altre actuació d'èxit són els grups interactius, segons Elboj i Niemelä (2010) argumenten que els grups interactius són un enfocament específic per a l'organització de les aules ja que promouen la interacció i el diàleg entre els estudiants perquè aprenguin més, i més ràpidament, especialment sobre el material instrumental, així com expressar les seves pròpies idees, prendre responsabilitats i resoldre problemes conjuntament. Aquest enfocament dóna suport als estudiants en la creació de coneixement a través del diàleg i el suport entre ells, com passa quan les aules s'organitzen en sub-comunitats d'aprenents mutus i comunitats d'indagació dialògica. Aquest tipus d'organització genera interaccions dialògiques en les activitats d'aprenentatge que reforcen la idea que els nens aprenen amb els seus companys de classe, és a dir, amb aquest tipus d'interacció ajuda als alumnes a desenvolupar una imatge més positiva d'ells mateixos, i per tant, ofereixen un nou començament per aquells que abans no havien estat capaços d'aprendre o per obtenir bones qualificacions.

Però la contribució que fan a l'organització dels grups interactius a l'aula va més enllà. En primer lloc, els adults de la comunitat estant presents a l'aula, on motiven el diàleg. En segon lloc, els grups han de ser entre quatre o cinc persones heterogènies en termes de coneixement dels nens en cada àrea, el seu gènere, la cultura, l'idioma i les motivacions, ja que d'aquesta manera els nens aprenen més. Participen en diverses activitats, cadascuna dura aproximadament vint minuts. Aquestes activitats estan organitzades per un adult, ja sigui un mestre o un voluntari de la comunitat. Aquesta persona és l'encarregada de promoure l'interacció entre els alumnes perquè tots s'ajudin entre ells i per tenir èxit a la realització de la proposta d'activitats. Mentre els grups van realitzant les diferents activitats, el personal docent va gestionant l'aula.

Tal i com argumenten diferents experts en els seus estudis (Elboj i Niemelä, 2010; Oliver i Gatt, 2010), el fet que els alumnes puguin ajudar els companys/es afavoreix la millora de l'auto imatge, alhora que també augmenten els sentiments de solidaritat i d'empatia vers els altres.

Finalment, el treball en grups interactius converteix la diversitat dels estudiants en una oportunitat per a tots els estudiants a tenir èxit acadèmic. Un resultat d'aquest procés és augmentar la cohesió social. En altres paraules, Flecha (1999) exposa que l'enfocament d'aquests grups ajuda a superar prejudicis sobre els estudiants de les minories culturals i també a incloure als estudiants amb necessitats educatives especials. Quan els estudiants treballen junts d'aquesta manera, superen la seva ignorància sobre qui és diferent i per tant, es deixen de banda els estereotips; al mateix temps els estudiants de minories no es troben amagats o separats de la resta.

La següent actuació d'èxit és la formació de familiars, aquesta formació incideix positivament en el procés d'aprenentatge dels infants. Les Comunitats d'Aprenentatge porten a terme processos de formació no només per a personal docent i alumnes, sinó també, pels familiars. D'aquesta manera les famílies amplien els seus coneixements envers diversos temes d'interès per ells i s'afavoreix la coordinació i relació entre els dos contextos tant importants en la formació dels nens i nens: la família i l'escola. Alguns exemples que podem destacar són: tertúlies literàries dialògiques, anglès, etc (Elboj et al, 2002, p.76, Martínez i Niemela, 2010, p.73 -74).

I per últim, el model dialògic de prevenció i resolució de conflictes al qual s'implica tota la comunitat educativa (alumnes, professors, familiars, voluntariat i altres professionals). El que es pretén és que mitjançant el diàleg s'arribin a acords que afavoreixin la convivència i eliminin qualsevol tipus de conflicte. (Elboj et al, 2002, p.76).

Un altre aspecte també emmarcat dins les Comunitats d'aprenentatge són les comissions de participació. En aquestes comissions totes les persones que formen part aporten les seves opinions de forma igualitària. La decisió final depèn de l'adequació de les propostes per aconseguir els objectius plantejats. És a dir, aquestes comissions treballen conjuntament per avaluar i reorientar el treball que es realitza a les escoles (Sarto i Venegas, 2009, p.163).

5.2 Models comunicatius en la família i l'escola

Existeixen diferents tècniques que faciliten la comunicació amb altres persones i que pot ser beneficiós utilitzar en el moment de comunicar-se família i escola. Aquestes tècniques són les facilitadores de la comunicació els quals es poden considerar com “habilitats o estratègies que afavoreixen l'eficàcia en la comunicació i la consecució d'objectius” (Arteaga, 2013). Forest i García (2006), les divideix en tres tipus:

- Iniciadors: són invitacions a parlar, deixar a l'altre persona que decideixi si quelcom procedeix o no. Ex: “Et noto nerviosa. Et puc ajudar en alguna cosa?”
- Estimuladors. Ex: “Em sembla molt interessant el que m'expliques sobre els comportaments del teu fill.”
- Preguntes obertes: Ex: “ Què penses sobre l'evolució que està fent en Javier?”

Tot i fer ús d'aquests facilitadors, hem d'evitar l'ús de bloquejadors de la comunicació que poden ser definits com “estratègies que entorpeixen la comunicació, fent-la menys eficaç i dificultant la consecució d'objectius”, es consideren barreres (Arteaga, 1013). Segons Forest i García (2006) són:

- Acusar. Ex: “La culpa que la Mireia no porti la feina feta és teva.”
- Utilitzar les paraules “sempre” i “mai”. Ex: “El seu fill sempre s'oblida de l'agenda.”
- Insultar. Ex: “El pare de la Carla és tant despreocupat que mai assisteix a les tutories.”
- Etiquetar. Ex: “El setciències del pare de la Sofía sempre ha de corregir-me.”
- Donar consells que no s'han demanat. Ex: “Si el teu fill té problemes amb aquesta assignatura porteu-lo a classes particulars.”
- Moralitzar. Ex: “Els nens que porten sempre la feina feta és perquè a casa seva són responsables.”
- Donar ordres o amenaçar. Ex: “T'asseguro que si veig alguna cosa que no m'agradi prendre mesures. Estaré atenta.”
- Preguntar de forma excessiva. Ex: “Ajudes al teu fill amb els deures?” “Quant temps hi dediques al dia?”

- Estar en desacord o minimitzar les preocupacions dels demés. Ex: “No tens raó.” “Estàs exagerant.”

S'ha de tenir present que el professorat necessita la col·laboració de les famílies per poder influir eficaçment en la qualitat educativa. Si els pares menyspreen o simplement no comparteixen l'actuació del professor, els nens acaben sent conscients d'això, condicionant la seva actitud cap a l'escola i cap a fins al que allà es realitza (Mariñas i Rodríguez, 1999, p.57-58). És imprescindible que els pares i les mares, amb la seva actitud davant el centre educatiu i el professorat, demostrin que confien en la institució on deixen els seus fills i filles i de les accions que es porten a terme, delegant en ella autoritat, funcions, objectius familiars, etc i deixant a un costat les seves experiències prèvies que poden fer-los dubtar (Garreta, 2008; Jiménez, 2008).

Bolívar (2006) i Epstein (2011); Sanders i Epstein, (1998) es refereixen a sis tipus d'implicació que són importants per a l'aprenentatge de l'alumnat i per fer més efectiva la relació família-escola:

- Exercir com a pares: de manera que les famílies recolzin als nens i a les nenes com a alumnes i contribueixin al fet que l'escola compregui a les famílies.
- Comunicació: dissenyar i realitzar formes efectives de doble comunicació (família - escola) que serveixin per als ensenyaments i el progrés dels alumnes.
- Voluntariat: que els pares i les mares prestin ajuda i recolzament a l'aula, el centre i les activitats de l'alumnat.
- Aprenentatge a casa: proporcionar informació, suggeriments i oportunitats a les famílies perquè puguin prestar ajuda als seus fills i filles amb les tasques escolars.
- Presa de decisions: participació dels pares i les mares en els òrgans de govern de l'escola.

5.3 Estratègies i habilitats de comprensió

És fonamental que el docent sigui un bon comunicador per afavorir les trobades amb la família. En aquest apartat es donen algunes claus perquè aquestes reunions siguin productives i augmentin la implicació de les famílies.

5.3.1 Els objectius a la comunicació

Alguns dels objectius que persegueix la comunicació eficaç, i per els que sigui necessari conèixer un gran nombre d'estratègies i habilitats són (Arteaga, 2013):

- Donar a l'altra persona informació agradable o positiva, negativa, desagradable o neutra, sobre quelcom.
- Recaptar informació de l'altra persona.
- Transmetre sentiments de preocupació i decepció; o de gust i satisfacció.
- Interessar-se per els sentiments de l'altra persona.
- Demanar alguna cosa: major implicació, un canvi de conducta...
- Comunicar una decisió.
- Establir o mantenir el canal i la relació.

5.3.2 Habilitats de comprensió

A continuació s'exposen diferents habilitats comunicatives de comunicació positiva i eficaç que és convenient tenir en compte a les trobades que donen cabuda entre la família i l'escola per aconseguir els objectius preestablerts.

Escolta activa

Primerament, l'escolta activa és una estratègia que afavoreix l'enteniment i la comprensió en les relacions interpersonals. Significa escoltar i entendre la comunicació des del punt de vista de la persona que parla. Es tracta de l'habilitat d'escoltar tant el que la persona està expressant directament, com els sentiments, idees o pensaments subjacents al que s'està dient (Marcuello, 2006). Els elements que afavoreixen aquesta escolta són (Landa, 2012; Marcuello, 2006):

- Mostrar empatia, és a dir, intentar entendre el que sent aquella persona, posant-se a la seva pell.
- Donar senyals verbals d'escolta, ja sigui amb sons, parafrasejant, resumint, prenguntant... I senyals no verbals, com ara el contacte visual, amb gestos, postures, proximitat, inclinació del cos, etc.
- Reforçar a l'altra per parlar.
- Prendre notes.
- No distreure'ns, no interrompre, no jutjar, no anticipar-se al que l'altra dirà.

Missatges “jo”

Aquests missatges són un altre tipus d'habilitat de comunicació positiva. Es tracta de “parlar per un mateix, sense imputar o atribuir al teu interlocutor les teves opinions, els teus sentiments o els canvis de conducta”. El seu objectiu és emetre missatges en primera persona expressant els propis sentiments (Ex.: “No estic bé”), desitjos i preferències (Ex.: “Desitjaria que...”), i opinions (Ex.: “ Crec que...”) sense faltar el respecte (Latorre i Monzón, 2008, 11).

Empatia

També s'ha de tenir en compte l'empatia, que s'entén com la “capacitat de mostrar a l'altra persona que hem entès el que sent i que som sensibles en cada moment al contingut emocional del que ens està comunicant” (Valverde, 2009).

Preguntes obertes

Per últim, l'ús de preguntes obertes és beneficiós a la comunicació eficaç. Aquest tipus de preguntes són aquelles que requereixen una resposta més completa que un “sí” o un “no”, i a les que el subjecte respon lliurement amb les seves pròpies paraules.

Els avantatges d'utilitzar aquest tipus de preguntes en comptes de preguntes tancades en la comunicació entre família – escola són les següents:

- Donen la possibilitat que famílies i docents exposin lliurement les seves opinions, pensaments, aportant més informació de manera més detallada i clara.

- La persona que les fa té la possibilitat d'intervenir per augmentar la motivació de la persona que respon.

Les relacions interpersonals que es produeixen en els processos comunicatius estan dirigides per la capacitat i la intencionalitat de transmissió. És a dir, centrant-nos en el professorat, al qual està constantment en contacte amb persones, la comunicació s'ha de plantejar amb termes de saber i voler: veure què es sap del que es vol transmetre o comunicar i si es sap com fer-ho, què es vol comunicar i sobretot amb quina intenció. S'ha de tenir en compte que cada missatge pot tenir varis significats molt diferents i l'error està en creure que les coses que el emissor diu, en aquest cas, el professorat o la família, són enteses igualment pel receptor si no s'acorda prèviament un context comú en el qual estan compartint experiències i codis culturals (Núñez, 2002).

6 Procés d'investigació i metodologia

Orientació metodològica

L'orientació metodològica utilitzada per aquest treball va ser l'estudi de cas, ja que va ser una investigació en profunditat sobre les relacions que hi havia entre els membres de les famílies i l'escola. Aquesta investigació que s'ha portat ha terme va ser qualitativa pel fet d'anotar les informacions més rellevants en el diari de camp, totes les observacions obtingudes i les entrevistes realitzades.

Tal i com indica Stake (1998) l'estudi de cas és l'estudi de la particularitat i de la complexitat d'un cas singular, per arribar a comprendre la seva activitat en circumstàncies concretes i importants. Un altre autor important que parla sobre l'estudi de cas, en Yin (1989) ens indica que consisteix en una descripció i anàlisis detallades d'unitats socials o entitats educatives úniques.

Instruments

Per poder obtenir totes les dades sobre aquest estudi van ser utilitzades les següents tècniques de recollida de dades:

- L'observació: És una eina molt útil en el camp de l'observació que va permetre fer un seguiment als indrets on tenien lloc els fets o fenòmens que es volia observar. Ha estat una observació directa ja que s'ha estat en contacte amb la realitat de la qual es volia obtenir informació. Segons Sampieri (1997) "Consisteix en el registre sistemàtic i vàlid

de comportaments o conducta manifesta. Pot utilitzar-se com a instrument de mesurament en moltes diverses circumstàncies” (p.259-261)

- Diari de camp: S'anoten tots aquells aspectes significatius i essencials de la manera més detallada i concreta possible, ja que la recerca era qualitativa i no pas quantitativa, per tant, no s'ha partit d'uns ítems molt marcats per tal de veure coses concretes, sinó que l'objectiu ha estat conèixer en profunditat qualsevol situació en la qual les famílies formessin part o estiguessin inculcades per tal de poder entendre com era aquesta relació entre escola i família, en què es basava, els recursos i les estratègies de comunicació que s'utilitzaven o com es desenvolupaven dins la vida de l'escola.

- Entrevistes: Van servir per obtenir més informació sobre la concepció que tenen les famílies envers les activitats que es realitzen al centre, sobre la seva participació, relació amb els mestres i el centre educatiu, els vincles que hi ha, etc. I per obtenir informació sobre la idea que tenen els docents envers el rol i el lloc de les famílies a l'escola, la freqüència en què es comuniquen, la col·laboració de les famílies, etc.

Per la realització de les entrevistes es va servir l'índex per a la inclusió (Ainscow i Booth, 2004: 50-65). Les entrevistes es van fer individualment seleccionant prèviament a les persones entrevistades. Les preguntes que es van formular van ser obertes per intentar obtenir una gran quantitat d'informació. I un cop es va obtenir la informació es va transcriure el més aviat possible perquè així d'aquesta manera no es perdien tots els aspectes significatius i tenir constància d'ells. Es van fer un total de set entrevistes.

Pel que fa a l'observació, el rol com a observador ha estat en algunes ocasions com a participant, per mirar la relació informal entre escola i família, com per exemple a les entrades i sortides de l'escola, amb l'agenda escolar, etc. Malinowski és el primer autor que estructura aquesta observació (segons Guasch); afirma que per conèixer bé una cultura és necessari introduir-se en ella i recollir dades sobre la seva vida quotidiana.

També com a no participant en altres ocasions com ara quan s'han fet les entrevistes a persones implicades en l'educació, ja siguin mestres o persones que han apostat i aportat molt per a la participació de les famílies.

Les dimensions en les quals s'ha profunditzat més han estat sobretot els moments en els quals es feia present el rol de les famílies a l'escola o en els quals aquests tenien un paper destacat. Uns altres aspectes que s'han observat han estat assistint a les

reunions individuals als quals s'ha pogut observar com les preparava la mestra, com acollia les famílies que venien, de què es parlava i quin rol adoptava la mestra i les famílies. A les entrades i sortides de l'escola, al qual observava quines informacions es donaven en aquell moment, quin era el diàleg, les tècniques que feia servir la mestra per tal que funcionessin correctament, com actuaven les famílies i com actuaven els nens/es. I per últim a les comissions.

Procediment

El procediment que es va dur a terme per obtenir les dades va ser el següent:

Primerament es va buscar informació a diferents llibres, documents relacionats amb aquest àmbit, articles, pàgines d'Internet per tenir tota la informació necessària per començar a desenvolupar el marc teòric. Un cop buscada tota aquesta informació es va fer un recull i selecció del què era més important i seguidament es va elaborar el marc teòric basat en la relació família - escola. Posteriorment, per conèixer i analitzar les tècniques i els moments de participació i comunicació que el centre disposa, es va observar i consultar els documents que disposa el centre al qual fan referència a aquesta relació, les cartes adreçades a les famílies, l'assistència a reunions individuals entre el professorat i la família, reunions de les comissions, observació dels taulers informatius penjats tant a l'escola com en el bloc de la web i les trobades a les entrades i sortides. Es van anotar tots els aspectes que s'han considerat rellevants i significats per el treball, i a més a més, s'han realitzat entrevistes a famílies i docents, per saber, quina és la participació que té la família al centre a través de les comissions, tallers, organització de festes, etc. En aquest cas les persones entrevistades van ser dues professores d'educació primària de l'escola i la directora del centre; i pel que fa a les famílies, primer de tot es va informar del treball que s'estava realitzant i totes aquelles famílies que van estar implicades en ajudar a obtenir informació rellevant van ser els entrevistats. Qualsevol família implicada a ser entrevistada era gratificant ja que podrien aportar informació molt significativa i important per a la realització del treball.

Les entrevistes a les professores estaven destinades a obtenir informació sobre el desenvolupament dels grups interactius ja que l'escola és una comunitat d'aprenentatge i part de la fonamentació teòrica s'ha centrat en aquest àmbit.

El que es volia aconseguir principalment amb les entrevistes, va ser obtenir el màxim d'informació possible per poder identificar la relació que hi ha al centre amb les

famílies, quin paper tenen les famílies i d'aquesta manera contrastar-ho amb la teoria relacionada i la informació recopilada, ja sigui a les anotacions del diari de camp, les observacions, reunions i les entrades i sortides.

Les persones entrevistades van poder expressar lliurement les seves idees, creences, opinions i pensament del que se'ls hi demanava ja que les preguntes més aviat eren obertes. Durant l'entrevista es va mantenir una bona interacció entre l'entrevistador i l'entrevistat, escoltant amb atenció tota la informació facilitada. La duració de les entrevistes aproximadament van ser de 15 minuts. I es van entrevistar a 3 famílies, 3 docents i la directora del centre, en total a 7 persones diferents. Totes les entrevistes es van enregistrar per a la seva posterior audició i transcripció.

Un cop es van tenir totes les dades obtingudes durant els dos mesos i mig de seguiment i estudi del cas es van analitzar. En aquest cas, l'anàlisi de les dades va ser qualitativa ja que la investigació portada a terme ha estat una metodologia qualitativa pel fet d'anar anotant informació rellevant en el diari de camp, totes les observacions obtingudes, les entrevistes i les reunions.

Quan es va tenir tota la informació recopilada, primerament es va fer la transcripció de totes les dades que s'havien obtingut durant tots aquests mesos i així, poder tenir tota aquella informació més rellevant i important en un format fàcilment llegible i entenedor. Posteriorment es va ordenar aquesta informació agrupant les dades en categories que concentren els temes i/o idees similars, trobats durant el treball d'investigació. Amb totes les dades codificades, es va passar a la identificació de la relació i participació de les famílies i el centre escolar. S'han triangulat les dades obtingudes i finalment s'han elaborat les conclusions finals sobre tota aquesta investigació en funció de tota la informació i recerca obtinguda i analitzada durant dos mesos i mig en una comunitat d'aprenentatge.

7 Recollida de dades del procés d'investigació

A continuació es presenta en una graella el pla de treball portat a terme per a la recollida de dades d'aquesta recerca a l'escola Llevant de Figueres.

Setmanes	Descripció de les tasques realitzades
<u>Setmana 1</u> Del 19 al 23 de gener	Consulta dels documents del centre
<u>Setmana 2</u> Del 26 al 30 de gener	Consulta dels documents del centre. Observació i anotació de les diferents formes de comunicació i relació entre docents i famílies durant les entrades i sortides.
<u>Setmana 3</u> Del 2 al 6 de febrer	Observació i anotació de les reunions tutoritzades amb les famílies; com la tutora la prepara, com es comunica amb les famílies, etc.
<u>Setmana 4</u> Del 9 al 13 de febrero	Observació i anotació de la participació de les famílies a la comissió de festes; preparació del carnestoltes.
<u>Setmana 5</u> Del 18 al 20 de febrero	Observació i anotació de les tècniques que s'utilitzen al centre per transmetre la informació a les famílies: cartes, reunions, notes informatives a l'agenda, sol·licituds d'entrevistes, trucades, etc.

<p><u>Setmana 6</u></p> <p>Del 23 al 27 de febrer</p>	<p>Observació i anotació de la informació destinada a les famílies en el tauler informatiu de l'escola.</p> <p>Assistència a una reunió per parlar sobre les comissions entre les famílies i alguns docents.</p>
<p><u>Setmana 7</u></p> <p>Del 2 al 6 de març</p>	<p>Realització de 2 entrevistes. Entrevista a la tutora de primer de primària i l'altra amb la família d'un infant.</p>
<p><u>Setmana 8</u></p> <p>Del 9 al 13 de març</p>	<p>Realització de 2 entrevistes. Entrevista a la tutoria de 5è de primària i de 2n de primària.</p>
<p><u>Setmana 9</u></p> <p>Del 16 al 19 de març</p>	<p>Realització de 3 entrevistes. Una entrevista amb la directora del centre, i amb dues famílies.</p>

8 Anàlisi de les dades

En aquest apartat s'exposa l'anàlisi de les dades obtingudes, la qual cosa han sortit diferents temes d'interès per a la investigació i a continuació es presenten des de la perspectiva dels diferents representants entrevistats, des de l'anàlisi i triangulació de la documentació recollida i les anotacions realitzades a través de totes les observacions.

A nivell de col·laboració i participació, les famílies s'impliquen i s'involucren activament en el que faci falta, ja sigui ajudar a preparar la decoració de l'escola, a participar en les diferents comissions, en els grups interactius, a qualsevol projecte interdisciplinari a la festa intercultral, etc. És a dir, les vies de participació de les famílies es mostren ben obertes ja que la informació que els arriba i la manera com els arriba és suficient per asseblar-se de tot el que es fa a l'escola i perquè puguin participar-hi.

L'escola des dels seus professionals, argumenta que les vies de participació que té el centre són molt adequades perquè les famílies es puguin implicar i participar ja que és una escola amb les portes obertes a tot. A través d'aquestes vies poden formar part del procés educatiu dels seus fills/es, així com col·laborar amb l'escola en la realització de les festes que es celebren i tot el que es prepara i realitza el centre.

A nivell de relació família-escola pel que fa les famílies no hi ha cap mena de problema ja que tenen les portes obertes quan volen i si necessiten qualsevol cosa o tenen qualsevol dubte poden entrar per resoldre o qüestionar el tema quan ells ho necessitin. Tot i que, per paraula d'alguns professionals creuen que el que dificulta una mica són les confiances que hi ha, a vegades traspassen aquelles línies que no s'haurien de traspasar o interrompre en un moment inadequat com per exemple comentar o demanar quelcom directament a la directora abans de comentar-ho al tutor/a del seu fill/a. Són aquests límits que segons els professionals docents costen una mica de controlar i la gent no és conscient a vegades en quin moment dir les coses o a qui li pot dir.

Si hi ha una convocatòria de reunió o una entrevista i una família no pot assistir per motius de feina, poden marcar un altre dia en concret que a ells els hi vagi bé i el tutor/a s'adapta per poder fer-la i assistir-hi, tot i que les reunions normalment es solen fer durant la jornada laboral del mestre, principalment als migdies, però reconeixen que l'horari idoni per convocar seria al final de la jornada escolar, a partir de les cinc de la tarda, que és quan moltes famílies també han finalitzat la seva jornada laboral i tenen moltes més facilitats per poder assistir-hi.

En relació a les tècniques de comunicació les famílies consideren molt positiu l'intercanvi d'informació que es dona a les entrades i sortides de l'escola, i l'ús de l'agenda escolar ja que a vegades és difícil poder establir aquest contacte informal al principi i al final de la jornada escolar. Per tant, si la professora creu important o d'interès escriure a l'agenda per informar qualsevol informació a les famílies també ho realitza.

En canvi, pel que fa a l'informació més oficial (cartes, notes informatives, informes, etc), aquest any han introduït el correu electrònic, però moltes de les famílies no tenen Internet a casa i no ho poden veure. Però tot i així, l'escola ho sap i se'ls hi dona la informació a mà en aquelles famílies que no disposen d'ordinador a casa seva. Un altra aspecte a destacar és que cada classe té un pare delegat , per tant, si hi ha alguna cosa es convoquen els pares delegats de cada classe per poder comunicar-ho. És a dir, la comunicació és molt fluïda.

Els docents consideren que la participació i la implicació de les famílies a l'escola és molt important i beneficiosa perquè quan més treballen amb les famílies observen que l'alumne encara s'implica més a l'escola, o al revés, les famílies s'impliquen més perquè prenen consciència del treball que es realitza. Per aquest motiu a les entrevistes o reunions explicaven totes les participacions de les famílies a les activitats del centre d'una manera contínua i sistemàtica. També es va exposar que moltes vegades la participació de les famílies sempre eren les mateixes, per dos motius, per la disponibilitat i per el factor cultural. També consideren que solen ser sempre les mateixes famílies que participen, sobretot el perfil de voluntariat que participa més són catalanoparlants, també hi ha alguna família de raça gitana però costa més que entrar dins les aules.

En aquesta escola es treballa per potenciar l'educació en valors i la interculturalitat, en el curs 2006-2007 es va fer un pas endavant i es va constituir com a comunitat d'aprenentatge, un projecte educatiu de transformació de l'entorn per poder aconseguir l'èxit escolar. Per fer realitat aquest objectiu, l'escola es basa, per una banda, en l'aprenentatge dialògic, és a dir, que no només és tot amb l'aprenentatge sinó també amb la relació. Davant un conflicte ja sigui de relació o de qualsevol altre aspecte intenten aplicar sempre els criteris de diàleg. I per altra banda, en l'organització escolar a partir de la participació democràtica igualitària entre tots els membres de la comunitat a partir de les comissions i de l'òrgan de coordinació de totes elles, la gestora.

Moltes famílies quan l'escola va començar amb aquest projecte, no estaven segures si els seus fills/es aprendrien igual per el simple fet de no utilitzar llibres sinó que es basava tot a partir de projectes. Però amb el pas del temps, veuen que els seus fills/es van a l'escola amb molta alegria, energia, no van estressats, s'ho passen bé i aprenen molt a través de tot el material i estratègies que tenen a l'abast i dels recursos que utilitzen els docents.

Els temes que han sorgit són la col·laboració i participació de les famílies amb el centre, la relació família i escola, l'aprenentatge i finalment els valors.

Col·laboració i participació:

Aquest tema és principal per investigar quina és la col·laboració que tant famílies com docents aporten en el centre educatiu, ja sigui involucrant-se en les tasques que es realitzen com la relació de col·laboració que tenen amb el centre. Les famílies s'involucren i s'impliquen en totes les tasques que es porten a terme a l'escola ja que les vies de participació són plenament obertes. D'altra banda els professionals docents estan molt satisfets de tot el que arriben aportar i ajudar les famílies, i a més, també poden formar part del procés educatiu dels seus fills/es col·laborant amb tot el que es prepara i es realitza en el centre.

- Famílies

Una de les mares entrevistades ens diu que "hi ha moltes mares que els hi agradaria venir a col·laborar però no poden compaginar-s'ho amb la feina que tenen, però jo que sempre m'ho he pogut compaginar i el fet d'estar dins de l'escola fent de voluntària m'encanta". "Jo m'involucro amb el que sigui i faci falta. Ens conviden a participar o col·laborar en moltes coses, ja sigui ajudar a preparar la decoració de l'escola, fer el cafè a les 3 de la tarda a la sala de mestres amb totes les mares que participen, entre d'altres. Tot això ho trobo molt interessant i per això ho faig perquè m'agrada molt aquest món d'ensenyament".

Una altra mare entrevistada, amb dues filles a l'escola amb problemes greus de discapacitat intel·lectual ens diu que "m'involucro perquè personalment m'agrada i ajudes a molts nens. En el meu cas a part de ser voluntària faig reforç de matemàtiques a primer de primària perquè són nens que els hi costa una mica i així d'aquesta manera fem tasques per reforçar el seu coneixement. Una de les altres tasques que faig és reforç de castellà i sóc monitora de menjador quan hi ha alguna

baixa. Faig una mica de tot on faci falta ja que a mi m'agrada molt i em motiva ajudar als nens i sobretot també a les mestres". "com a col·laboradora d'aquest centre, dir que m'agrada molt perquè els nens veuen que a part de ser mare d'ells, estàs treballant i col·laborant en el seu centre. En el meu cas, els meus nens els hi agrada que vagi a les seves classes perquè es senten més representats, s'esforcen més i els hi puja l'autoestima".

· Docents

La mestra de 1r de primària ens diu que "les famílies col·laboren molt, fan de voluntaris (...) No totes les famílies s'involucren de la mateixa manera, algunes sí que participen i altres no, per més cabuda que donem no venen mai. Normalment hi ha persones que sí, que són voluntàries de per sí i participen sempre. A vegades hi ha gent que participa molt perquè els hi encanta fer aquesta feina i altres persones que venen però quan veuen tot l'esforç que suposa participar, probablement ho deixen o no es veuen en cor perquè no es senten bé".

Una altra mestra entrevistada, professora d'anglès des de 1r fins a 6è de primària ens diu que "les famílies col·laboren molt, des dels grups interactius, a qualsevol projecte interdisciplinari que hi hagi a l'escola, a la festa intercultural, i després a part de totes les coses curriculars que hi pugui haver a l'escola, també participen ja sigui al café de les 3 de la tarda on parlen d'un tema particular cada més, entre d'altres. Dins les comissions les famílies participen activament".

I per últim la directora ens diu "col·laboren plenament. Hi ha molta gent voluntària, la majoria són famílies d'alumnes de l'escola. Hi ha gent que ve fixa cada setmana ja sigui en els grups interactius, en els ambients, o hi ha gent que ve puntualment que solen participar en les comissions".

Relació família i escola:

En aquest apartat podem veure quina relació tenen les famílies amb l'escola i l'escola amb les famílies ja que és molt important que hi hagi un bon vincle entre els dos per educar, ensenyar i aprendre coneixements conjuntament. Hi ha una molt bona relació entre les famílies i els docents d'aquesta escola ja que les porten són obertes per tothom i poden entrar a preguntar o demanar qualsevol dubte que puguin tenir i els docents els hi resoldrant encantats/des, sense cap mena de problema. Tot i que a

vegades hi ha famílies que sobrepassen els límits degut a les confiançaes que hi ha i se'ls ha de frenar.

· Famílies

La mare de les nenes que tenen una discapacitat intel·lectual força elevada ens diu que “tinc una bona relació amb el centre ja que conec a quasi tots els mestres i em porto molt bé amb ells. Si necessiten ajuda saben que poden comptar amb mi les hores que joestic en el centre i mai dic que no. Sempre disposada a ajudar”.

Una altra mare, que fa de voluntària a l'escola perquè vol ja que no té cap fill dins l'escola en aquests moments ens diu que “tinc una relació molt bona la veritat. Amb l'actual i antiga directora mai hi ha hagut problemes, són molt comprensibles amb tothom i sempre atentes a tot el que passa al voltant. Dels professors tampoc em puc queixar, tots són diferents però cada un/a tenen moltes qualitats bones i això fa que els valori positivament i mai he tingut cap problema mentre la meva filla estava estudiant en aquesta escola”.

· Docents

La tutora de 1r de primària ens diu que “en aquesta escola és tot molt interactiu, llavors amb les famílies es molt important perquè si tu t'acostes a la família i saps informació d'aquella família pots interactuar més amb els nens i pots arribar a més enteniment amb ell i mes confiança i això fa que el nen es pugui desenvolupar millor, es sent protegit i confia més”:

La professora d'anglès ens diu que “si la família vol, les famílies poden participar des de voluntaris quan es fan grups interactius, a la reestructuració dels patis, decisions que es fan per les festes de l'escola, si una família necessita entrar a l'aula per el que sigui no se li tancaran mai la porta ja que poden entrar sempre que ho necessitin o a qualsevol projecte que es realitza dins l'aula i un alumne vol que els seus pares vinguin per explicar quelcom sobre el projecte treballat a classe. És a dir, les portes són totalment obertes per totes les famílies. Poden participar quan volen”.

I la directora de l'escola ens diu que “aquesta escola és una comunitat d'aprenentatge, i com a comunitat l'objectiu és que les famílies participin plenament a l'escola ja sigui dins l'aula o fora de l'aula i hi hagi una bona relació entre tots. ... És una escola oberta on les famílies decideixen, opinen i intentem que les opinions siguin en igualtats”.

Aprentatge:

Aquest tema és important en totes les entrevistes i és central per les famílies i docents ja que expliquen el seu interès perquè tots els alumnes aprenguin els continguts curriculars. En el cas de les famílies mostraven una inseguretat inicial en l'aprenentatge dels seus fills però després demostren plena satisfacció amb els resultats obtinguts. D'altra banda el professorat en canvi mostra una confiança, seguretat i satisfacció inicial per l'aprenentatge de l'alumnat.

· Famílies

Per exemple una mare on la seva filla havia estat durant tota la primària a l'escola Llevant però ara ja no hi és perquè està cursant la ESO. Tot i així, segueix fent de voluntària i ens diu que “quan la meua filla estava a l'escola i van començar el projecte de comunitat d'aprenentatge, totes les mares anàvem una mica perdudes perquè no feien servir llibres sinó que tot es basava a partir de projectes que els mestres plantejaven, i per tant, teníem una mica de por per si els nostres fills/es aprendrien com la resta dels alumnes d'altres escoles. He de dir que la meua filla ha après igual o més que un altre alumne fent servir llibres de text”.

· Docents

Una mestra de 1r de primària, mare de dos fills matriculats a la mateixa escola diu que “els grups interactius són la clau de l'èxit de les comunitats d'aprenentatge ja que és la millor organització que es pot fer perquè els alumnes aprenguin més coneixements i crear una millor convivència”.

La directora de l'escola ens argumenta que “ens basem tot a partir de l'aprenentatge dialògic, que no només és amb l'aprenentatge sinó també amb la relació. Intentem que sempre sigui a partir del diàleg si es crea un conflicte ja sigui de relació o qualsevol altra cosa intentem sempre aplicar els criteris del diàleg”.

Els valors:

És un tema clau i important a l'educació ja que s'ha d'aprendre a valorar, a ser i a conèixer en societats multiculturals, globals i interconnectades fugint dels aspectes materials. Per tant, a l'escola s'ha d'ensenyar i educar a partir d'uns valors establerts. Això es demostra en aquesta escola ja que el professorat col·labora i aporta per fomentar, treballar i ensenyar a partir de valors que s'estableixen i els alumnes en són

conscients i n'aprenen. Les famílies estan molt contentes sobre tots els valors que s'ensenyen i s'apliquen a l'escola ja que es treballen constantment i amb èxit.

· Docents

Segons la directora de l'escola diu que "hem de fomentar actituds de cooperació i/o d'autosuperació personal, tot evitant la competitivitat ja que aquesta escola no treballem d'aquesta manera, sinó tot el contrari. També crear i fomentar hàbits col·laboratius i participatius com ara els grups interactius i les tertúlies literàries són un bon exemple i d'aquesta manera fomentar que el grup valori el progrés personal de cada alumne perquè no tots els alumnes aprenen de la mateixa manera ni tenen el mateix ritme".

La professora d'anglès diu que "s'han d'establir conjuntament unes pautes de convivència per saber què és el que es pot fer o no es pot fer i també fomentar les responsabilitats individuals envers la classe perquè hi hagi un bon funcionament i una bona dinàmica de grup."

9 Resultats

A partir de la recollida de dades i l'anàlisi de totes elles en relació al marc teòric anteriorment presentat es conclou que l'escola compleix perfectament amb les funcions i pràctiques establertes per llei. Tot seguit es presenta la conclusió d'aquest estudi.

Podem establir que en aquesta escola el tipus de participació que es porta a terme és la educativa (Flecha, 2010), és a dir, les famílies i la comunitat participen en les activitats educatives que es realitzen en el centre ja sigui tant per l'aprenentatge dels alumnes com per el seu propi aprenentatge.

Tal i com s'ha analitzat a la investigació realitzada sobre les relacions de la família i l'escola, les tècniques que s'utilitzen en el moment de comunicar-se família i escola són beneficioses i adequades ja que fan ús de facilitadors com ara iniciadors, estimuladors i preguntes obertes tal i com les presenta Forest i Garcia (2006). Intenten evitar totalment l'ús de bloquejadors de la comunicació que per Arteaga (2013) són definits com "estratègies que entorpeixen la comunicació, fent-la menys eficaç i dificultant la consecució d'objectius" ja que l'últim que fan és acusar si per exemple

algun alumne no porta la feina feta, no utilitzen les paraules “sempre” i “mai”, l’ús d’etiquetar el tenen totalment prohibit i no donen ordres ni tampoc amenacen, entre d’altres.

A nivell de comunicació no trobem cap mena d’obstacle ja que és molt fluïda per tot l’intercanvi d’informació que es dona a les entrades i a les sortides de l’escola, l’ús de l’agenda, cartes, informes, etc. Per tant, en relació a les tècniques de comunicació són les adequades ja que les famílies tenen constància de tota la informació que l’escola els fa arribar. També s’ha pogut constatar que a nivell de reunions i entrevistes els professionals docents s’intenten adaptar en els horaris dels familiars perquè són consicents i reconeixen que l’horari idoni per convocar a les famílies seria al final de la jornada escolar, a partir de les cinc de la tarda, que és quan moltes famílies també han finalitzat la seva jornada laboral, en comptes del migdia, que és quan la gent no sol poder venir per motius de feina.

Les vies de participació i relació de les famílies al centre es mostren ben obertes ja que la informació que els arriba i la manera com els arriba és suficient per assebeantar-se de tot el que es fa a l’escola i d’aquesta manera puguin participar-hi. Es pot veure a partir de l’anàlisi que les famílies s’impliquen, s’involucren i estan disposades a participar col·laborant amb l’escola pel que fa a la realització de les festes que es celebren, a tot el que es prepara i a les diferents tasques que es van realitzant.

Segons Jaussi et al. (2002) apunta que després de gairebé deu anys, es demostra que el model de Comunitats d’Aprentatge està contribuint a les necessitats i reptes educatius del qual va néixer:

- La superació de les desigualtats, és a dir, apostar per la igualtat de resultats acadèmics en centres on la majoria de l’alumnat pertany a famílies no acadèmiques o minories culturals com la comunitat gitana o immigrants.
- L’educació de qualitat per a tothom, és a dir, l’escola com a espai clau per aprendre les capacitats bàsiques necessàries per a la societat de la informació, tals com: el processament i selecció de la informació, la flexibilitat, el treball en equip, etc.
- Millora de la convivència desenvolupant la capacitat crítica i de diàleg per tal de construir una societat solidària, multicultural, igualitària, a través del diàleg

entre els diferents agents implicats; professorat, famílies, alumnat, educadors i educadores, associacions, etc.

Aquesta escola com a comunitat d'aprenentatge contribueix a les necessitats i reptes educatius ja que es basa per una banda en l'aprenentatge dialògic, és a dir, davant un conflicte ja sigui de relació o de qualsevol altra aspecte intenten aplicar sempre els criteris de diàleg, i per altra banda, en l'organització escolar a partir de la participació democràtica entre tots els membres de la comunitat a partir de les comissions i de la gestora.

La majoria de l'alumnat que hi ha, pertany a famílies no acadèmiques i a minories culturals com la comunitat gitana o immigrants, però tot i així el professorat aposta per la igualtat de resultats acadèmics i intenten aconseguir que cadascun d'ells aporti i aprengui al màxim de les seves possibilitats.

10 Limitacions

Al començament d'aquesta recerca s'havia plantejat realitzar una proposta de millora per poder perfeccionar i millorar els obstacles que pogués haver, però al portar a terme aquest estudi de cas a una escola basada amb el projecte de comunitat d'aprenentatge no es va creure oportú ni necessari realitzar una proposta de millora ja que pocs obstacles es mostraven tant a nivell de col·laboració, de participació, de relació i de l'aprenentatge dels alumnes.

Per motius de temps i d'extensió de les entrevistes només s'ha fet la transcripció de cinc entrevistes en total, tot i que com s'ha esmentat en el procés d'investigació es van fer un total de vuit entrevistes, quatre a famílies, tres a docents i una a la directora de l'escola. De totes elles s'ha realitzat el buidatge corresponent i han estat analitzades.

11 Conclusions

Després de tot l'escrit d'aquest document m'agradaria destacar una sèrie de consideracions finals, en base a tres blocs que emmarquen els punts més importants d'aquesta investigació.

En primer lloc, existeixen diferents àmbits implicats que intervenen per aconseguir una millora de la comunicació entre família i escola. Es tracta de canvis socials que involucren a tot el conjunt de la societat, a totes les persones que formen part. Com per exemple canviar la imatge que té la societat sobre l'educació i les persones que es dediquen perquè el professorat estigui més motivat i valorat, donant lloc a una major implicació i seguretat a tot el que fan els docents. També és important que les famílies deixin de banda els prejudicis i les experiències negatives que tenen en relació amb els centres educatius ja que les expectatives que es creen en base a aquestes creences influeixen negativament en la forma de participació i impedeixen una comunicació eficaç. Per això, les famílies han de conèixer de primera mà la tasca dels professors entrant en els centres, observant les pràctiques educatives que es porten a terme i les dificultats que arriba a tenir el professorat per realitzar-les de manera eficaç.

En segon lloc, existeixen una sèrie de consideracions que depenen directament de les actuacions del professorat i de les famílies. Per tant, les famílies han de ser conscients que la imatge que tenen de les escoles que acudeixen els seus fills està influenciada per els records de les seves pròpies experiències educatives. Per aquest motiu, no han de guiar-se per suposicions o creences sinó que han de conèixer el centre educatiu del seu fill o filla per poder comprendre la metodologia que utilitzen, ja que són els agents socialitzadors principals dels infants, ells i elles realitzen les seves construccions d'aprenentatges a través de les diferents interaccions que estableixen, i és per aquest motiu que família i escola han de treballar conjuntament per aconseguir els objectius marcats.

I en tercer lloc, perquè hi hagi una comunicació eficaç entre família-escola, és imprescindible que els dos àmbits coneguin i utilitzin estratègies i habilitats comunicatives per aconseguir una comunicació positiva. És important ser conscient dels elements facilitadors i els que dificulten la comunicació, per assolir els objectius desitjats amb les trobades entre família i escola evitant els malentesos i conflictes innecessaris. És convenient utilitzar sempre un estil de comunicació el més afirmatiu possible, utilitzant l'escolta activa, els missatges "jo" i la empatia com habilitats insubstituïbles per una comunicació eficaç que ens doni garanties d'èxit.

Per acabar, m'agradaria destacar que el tema tractat m'ha servit per entendre, endinsar-me i ser conscient de la importància d'aquesta relació i participació pel meu futur com a professional docent. No només he buscat informació tèorica relacionada amb aquesta temàtica sinó que he anat més enllà fent entrevistes, observant els diferents moments d'aquesta relació i participació i anotant aquells aspectes més rellevants per aquest treball d'investigació.

12 Bibliografía i webgrafía

- ✓ Aguilar, C.(2002): “*La tertulia literaria dialógica del CREA o cómo aprender a saltar las tapias de la desigualdad social a través de la literatura*” en VII Congreso Internacional de la Sociedad española de Didáctica de la Lengua y la Literatura. Santiago de Compostela, 27-29 de noviembre. (Actes en premsa).
- ✓ Aguilar, J.M (2009). *Con mamá y con papá*. Córdoba: Almuzara.
- ✓ Ainscow, M; Booth, T. (2004). *Índex per a la inclusió .Guia per a l'avaluació i millora de l'educació inclusiva*. Barcelona: Centre for Studies on Inclusive Education (CSIE).
- ✓ Álvarez, M.I; Berástegui, A. (2006). *Educación y familia: la educación familiar en un mundo de cambio*. Madrid: Universidad Pontificia de Comillas.
- ✓ Beck-Gernsheim, E. (2003). *La reinención de la familia.En busca de nuevas formas de convivencia*. Barcelona: Paidós.
- ✓ Bolívar, A. (2006). *Familia y escuela: dos mundos llamados a trabajar en común*. Revista de Educación, 119-146, 339.
- ✓ Comellas, Mª Jesús (2009). *Família i escola: compartir l'educació*. Barcelona:Graó.
- ✓ Comellas, Mª Jesús (2009). *Educación en la comunidad y en la familia: acompañando a las familias en el día a día*. Valencia. Nau llibres.
- ✓ Comellas, Mª Jesús (2011) *L'escola i la família idees per compartir el procés educatiu* [en línea]. Barcelona: Grode UAB. http://familiesambveu.cat/sites/default/files/documents/comellas_i_carbo_m.j_2011.pdf [Consulta: 19 de març de 2015].
- ✓ CREA (2003-2005): *Lectura dialógica e igualdad de género en las interacciones en el aula*. Plan Nacional I+D+I. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Instituto de la Mujer

- ✓ De Gregorio, A. (1990). *La participación de los padres en los centros educativos*. Bilbao: Ediciones Deusto, S.A.

- ✓ Elboj, I.; Puigdemívol, M.; Soler, R. y Valls (2002): *Comunidades de aprendizaje. Transformar la educación*. Barcelona: Graó.

- ✓ Flecha, R. (2010). *Fomentar la participación y formación de familiares* [en línea]. Barcelona: Aula Intercultural. <<http://aulaintercultural.org/2012/08/27/fomentar-la-participacion-y-formacion-de-familiares/>> [Consulta: 27 de diciembre de 2012].

- ✓ Forest, C; García, F. J. (2006). *Comunicación cooperativa entre la familia y la escuela*. Colección: "Familia, centros escolares y educación". Valencia: Editorial Nau Llibres.

- ✓ Garreta, J. (2007). *La relació família – escola*. [en línea]. Lleida: Edicions de la Universitat de Lleida. <http://www.fundacion-sm.com/ArchivosColegios/fundacionSM/Archivos/2007%202008/publicaciones/La%20relacin%20familia_escuela.pdf>. [Consulta: 29 de Gener de 2015]

- ✓ Henderson, A. y Berla, N. (1994). *A new generation of evidence: the family is critical to student achievement*. Cambridge, MA, National Committee for Citizens in Education.

- ✓ Mariñas, M. J. y Rodríguez, E. (1999). *Relación familia-centro escolar: Participación*. Revista Galego-Portuguesa de Psicología e Educación, 3 (Vol.4).

- ✓ Marcuello, A. A. (2006) *Habilidades de Comunicación: Técnicas para la Comunicación Eficaz*. [en línea] <http://www.psicologia-online.com/monografias/5/comunicacion_eficaz.shtml>. [Consulta: 28 de Març de 2015]

- ✓ Núñez, T. (2002). *Comunicación eficaz en la familia y en la escuela*. Reflexiones sobre la prevención del maltrato a mujeres y niñas. Profesorado, revista de currículum y formación del profesorado, 1-2, 6.

- ✓ Pallarés, V. (2011). *Les tertúlies literàries dialògiques: paraules per a transformar*. [en línia]. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I. <<http://www.uji.es/bin/publ/edicions/jfi9/psico/7.pdf>>. [Consulta: 18 de Gener de 2015]

- ✓ Pérez de Guzmán, V. (2002). *Familia y escuela: ¿dos mundos inconexos?* Cuestiones pedagógicas: Revista de Ciencias de la Educación, 205-220, 16.

- ✓ Pérez, R.M (2004). *Les relacions entre família i escola*. 1a edició. Lleida: Pagès editors.

- ✓ Podvey, M. C; Hinojosa, J; Koenig, K. (2010). *The Transition Experience to Pre-School for Six Families with Children with Disabilities*. Occupational therapy international, 177- 187, 17.

- ✓ Quintana, J. M. (1977). *Sociología de la educación. La enseñanza como sistema social*. Barcelona: Editorial Hispano europea.

- ✓ Stake, R. (2005). *Investigación con estudio de casos*. [en línia]. Madrid: Ediciones Morata, S.L. <<https://books.google.es/books?hl=es&lr=&id=gndJ0eSkGckC&oi=fnd&pg=PA9&dq=robert+stake+estudio+de+casos&ots=mQKS40BC1i&sig=oRocYh636bz54GIEP3SM5kntSos#v=onepage&q=robert%20stake%20estudio%20de%20casos&f=false>>. [Consulta: 15 d'abril de 2015]

13. Annexos

13.1 Transcripció de les entrevistes dels familiars

Entrevista 1

María; És la mare de dues nenes, les dues tenen una discapacitat intel·lectual. La filla petita està cursant p5, i és la que té el grau de discapacitat més elevat, i l'altra està cursant 2n de primària amb dificultats però va fent i s'esforça en el que pot ja que té molta energia i és molt positiva.

- Què penseu sobre la relació de col·laboració amb el centre?

Jo com a col·laboradora d'aquest centre, he de dir que m'agrada molt perquè els nens veuen que a part de ser mare d'ells, estàs treballant i col·laborant en el seu centre. En el meu cas, les meves filles els hi agrada que vagi a les seves classes perquè es senten més representades, s'esforcen més i els hi puja l'autoestima.

- Us involucreu amb les tasques que es realitzen? Per què?

Sí, perquè personalment m'agrada i ajudes a molts nens/es. En el meu cas a part de ser voluntària faig reforç de matemàtiques a primer de primària perquè són nens que els hi costa una mica i així d'aquesta manera fem tasques per reforçar el seu coneixement. Una de les altres tasques que faig és reforç de castellà i monitora de menjador quan hi ha alguna baixa. Faig una mica de tot on faci falta ja que a mi m'agrada molt i em motiva ajudar als nens i sobretot també a les mestres.

- Quina relació teniu amb el centre?

Tinc una bona relació amb el centre ja que conec a quasi tots els mestres i em porto molt bé amb ells. Si necessiten ajuda saben que poden comptar amb mi les hores que joestic en el centre i mai dic que no. Sempre estic disposada a ajudar.

- Creieu important que hi hagi un bon vincle amb el professor/a? I amb el centre educatiu?

Molt. Jo crec que hi ha d'haver un bon vincle amb la professora del teu fill per poder comunicar tot el que passa ja sigui dins l'aula com fora de l'aula. I està clar que amb el centre educatiu també ha d'haver el mateix vincle.

- Es podrien millorar els vincles que hi ha entre el centre educatiu i les famílies?

Aquesta escola és molt oberta a tota la comunitat, ja sigui per fer de voluntari, per ser representant de qualsevol comissió, per poder venir a observar què és el que fan dins l'aula, etc. Hi ha força voluntaris que venen i crec que és suficient el vincle que hi ha entre el centre i les famílies dels alumnes.

Entrevista 2

Sofia; És una mare on la seva filla havia cursat tota la primària a aquesta escola però ara ja no ja que està cursant la ESO, però tot i que la seva filla ja no estigui, continua de voluntària.

- Què penseu sobre la relació de col·laboració amb el centre?

Quan la meva filla estava a l'escola i van començar aquest projecte de comunitat d'aprenentatge, totes les mares anàvem una mica perdudes perquè no feien servir llibres, tot ho feien a partir de projectes i ens preguntàvem com aprendrien els nostres fills i de quina manera, entre altres dubtes que teníem. Però amb el llarg del temps, realment els nens anaven amb molta alegria a l'escola, no els veies estressats i s'ho passaven bé. I sobretot quan l'escola et deixa entrar per col·laborar a qualsevol comissió, ja sigui la d'ambientació, comunicació, etc les mares estan encantades. Hi ha moltes mares que els hi agradaria venir a col·laborar però no poden compaginar-s'ho amb la feina que tenen, però jo que sempre m'ho he pogut compaginar i estar de voluntària de l'escola m'encanta. Fins i tot la meva filla ja no és alumne d'aquesta escola perquè està cursant la ESO i cada divendres ve a fer de voluntària a p4 també.

- Us involucreu amb les tasques que es realitzen? Per què?

Jo m'involucro amb el que sigui i faci falta. Ens conviden a participar o col·laborar en moltes coses, ja sigui ajudar a preparar la decoració de l'escola, fer el cafè a les 3 de la tarda a la sala de mestres amb totes les mares que participen, etc. Tot això ho trobo molt interessant i per això ho faig i perquè m'agrada molt aquest món d'ensenyament. A mi m'hagués agradat molt ser mestra i com que no he pogut ser-ho, doncs des de fa temps intento participar de voluntària sempre que puc.

- Quina relació teniu amb el centre?

Tinc una relació molt bona la veritat. Amb l'actual i antiga directora mai hi ha hagut problemes, era i és molt comprensible amb tothom i sempre atenta a tot el que passa al voltant. Dels professors tampoc em puc queixar, tots són diferents però cada un/a tenen moltes qualitats bones i això fa que els valori positivament i mai he tingut cap problema mentre la meva filla estava estudiant en aquesta escola. Són mestres competents i s'han involucrat molt amb el nou projecte que va començar fa uns 10 anys, va ser una cosa innovadora per ells i ho han portat endavant amb èxit.

- Creieu important que hi hagi un bon vincle amb el professor/a? I amb el centre educatiu?

Sí, és molt important. Una escola que tingui les portes obertes al públic i que la família pugui entrar per resoldre un dubte o qualsevol altra cosa sense demanar hora prèvia com altres escoles, és un luxe i el millor que pot haver en el centre, aquesta relació de famílies i mestres constantment ja que l'educació no només es basa en els mestres, sinó que també els pares hem d'educar els nostres fills i involucrar-nos una mica més. Jo estic encantada que hi hagi aquest bon vincle entre el professorat i les famílies i m'agradaria que en altres escoles també ho poguessin fer de la mateixa manera perquè crec que és una part molt important en l'educació.

- Es podrien millorar els vincles que hi ha entre el centre educatiu i les famílies? Com?

En aquest centre crec que no. Qui no té un bon vincle és perquè no vol, ja que el centre no tanca les portes a ningú, sinó al contrari, sempre t'ofereixen quelcom a fer. La meva filla fa 2 anys que no està en aquesta escola i jo encara segueixo col·laborant

i tinc un bon vincle. Ens donen molta llibertat, ens sentim acollidors/es i tothom ens coneix, sembles un mestre més.

- Quants dies vens a fer de voluntària?

Jo estic fent de voluntària a la comissió d'ambientació i vinc dos dies a la setmanes. Però ara estem enfeinades amb el nou decorat de l'escola i si podem venim cada tarda per avançar la feina.

13.2 Transcripció de les entrevistes dels docents

Entrevista 3

Verònica; Tutora de primer de primària. Fa 6 anys que està en aquesta escola i és una persona molt competent. Els seus fills també estan cursant la primària en aquesta escola.

- Quin és el rol i el lloc de les famílies a l'escola?

En aquesta escola és tot molt interactiu, llavors amb les famílies aquesta interacció és molt important perquè si tu t'acostes a la família i saps certa informació, llavors pots interactuar més amb els nens i pots arribar a més enteniment i més confiança amb ells i això fa que el nen es pugui desenvolupar millor, sentir-se més protegit i que tingui una major confiança.

- Com i amb quina freqüència es comunica amb les famílies?

Cada dia. Normalment a la porta quan els alumnes van a dinar o quan venen a la tarda a recollir-los és quan em comunico amb les famílies, ja sigui per informar si hi ha hagut algun conflicte, si estic contenta del comportament, qualsevol cosa que penso que pot ajudar o perquè sigui una informació important o rellevant, com a professional crec que s'ha de comunicar a la família, i sobretot si és quelcom positiu. Prefereixo comunicar-me amb les famílies cara a cara, no sóc partidària d'utilitzar l'agenda. L'agenda l'utilitzem perquè el nen tingui un recurs escrit i perquè faci la feina que es demana.

- Les famílies col·laboren amb les activitats dirigides a l'escola?

Sí molt, fan de voluntaris. Donem molta cabuda a les famílies. Poden participar de voluntaris a qualsevol àrea, poden venir un dia puntual a ajudar a una activitat com per exemple fer disfresses de carnaval, etc. Si alguna família no pot venir, algunes aporten material per a l'escola. També els dissabtes poden venir a arreglar el patí per el projecte que fem de transformació de patis, és a dir, poden participar de moltes maneres.

- Llavors, les famílies s'involucren molt a les activitats de l'escola no?

Doncs, algunes sí i altres no ja que per més cabuda que donem no venen mai. Normalment hi ha persones que sí, que són voluntàries de per sí i participen sempre. A vegades hi ha gent que participa molt perquè els hi encanta fer aquesta feina i altres persones que venen però quan veuen tot l'esforç que suposa participar, llavors ho deixen o no es veuen en cor perquè no es senten bé. Solen ser variables, hi ha alguns fixes que són els que es mantenen sempre i després hi ha molta mobilitat entre diferents famílies.

- El treball amb famílies és una part central del "fer de mestre"? En quins termes?

Jo crec que és la més important. Per exemple si la mestra del meu fill em diu: "avui ho ha fet molt be, ha estat atent, s'ha organitzat les fitxes..." Jo tinc aquesta informació que m'ha arribat de la seva mestra i a la tarda el puc felicitar i probablement això em compensa a mi amb una altra feina que joestic intentant fer amb ell, com per exemple que sigui endreçat a la rutina de la tarda però no em fa cas. En canvi, si jo sé que ha fet aquesta organització de les fitxes a classe, li puc dir: "ostres que la teva mestra avui m'ha dit que has sabut organitzar totes les fitxes en el carpessà, com pot ser que ara no endrecis les sabates a l'armari?" I el nen ja de seguida ho fa perquè jo sé que a classe ho ha fet bé i s'ha comportat adequadament.

- Quins elements (discursius, organitzatius, pràctics) dificulten o faciliten les diferents implicacions de les famílies a les escoles?

Pel que fa als elements organitzatius, els grups interactius els faciliten moltíssim perquè es molt pràctic i també es discursiu perquè tota l'estona és diàleg. Pot ser que alguna persona digui que no tingui el nivell de català per poder participar o el nivell d'estudis adequat per poder portar un grup interactiu de matemàtiques a 5è de primària. Però a vegades és només la presència de la persona que estigui en un grup interactiu i faci de guia per poder portar a terme una conversa o donar un cop de mà ja sigui moral, emocional, etc, que no pas tots els coneixements que sàpiga. Intentem que les persones no es sentin inferiors i participen en tot el que puguin, perquè per exemple una persona que és analfabeta també pot ajudar moltíssim si té altres capacitats. Donem molta cabuda a tothom, el que passa és que si la responsabilitat la té el mestre, també organitzar tot això és complicat i porta molta feina. És més fàcil fer tu les coses que no que les expliqui un altre.

- Creieu que és una bona actuació d'èxit quan es fan grups interactius? De quina manera ho realitzeu?

Per mi és la clau d'èxit de les comunitats d'aprenentatge, és la millor organització que es pot fer. Cada matí de 9 a 11 faig grups interactius menys divendres. Llavors presentem les activitats, les proposem a nivell general i si s'accepten llavors pel que fa als alumnes, la seva part es organitzar-se físicament per grups, després amb aquesta proposta que hem fet doncs valorem com ens podem organitzar un cop ja esta fet el grup interactiu. Normalment jo ara vaig a primer de primària i el que faig moltes vegades és que per parelles fan aquesta interacció entre ells i tenen uns minuts on lliurement fan aquesta interacció i intenten fer el que se'ls hi ha proposat i finalment fan una posada en comú dins el mateix grup interactiu. Fem servir una tècnica de grups cooperatius, la del número, i per exemple el numero 3 fa de portaveu i explica el que ha parlat en el grup. Serveix molt perquè han d'interactuar amb els companys tota l'estona i crec els hi servirà per tota la vida.

Entrevista 4

Míriam; És la professora d'anglès des de 1r de primària fins a 6è. Porta molt temps en aquesta escola, per tant, coneix molt bé la metodologia que s'utilitza i el reglament. Té una filla petita, però no la porta a la mateixa escola, sinó que va a una altra ja que creu que és el millor.

- Quin és el rol i el lloc de les famílies a l'escola?

El rol i el lloc és pràcticament d'implicació, si la família vol, les famílies poden participar des de voluntaris quan es fan grups interactius, a la reestructuració dels patis, decisions que es fan per les festes de l'escola, si una família necessita entrar a l'aula per el que sigui no se li tancarà mai la porta ja que poden entrar, qualsevol projecte que es realitza dins l'aula i un alumne vol que els seus pares vinguin per explicar quelcom. És a dir les portes són totalment obertes per totes les famílies. Poden participar quan volen.

- Com i amb quina freqüència es comunica amb les famílies?

Pel que fa a la comunicació podem dir que es bastant freqüent perquè hi ha el twitter, el facebook...per tant la comunicació es pràcticament diària. Després també com a qualsevol escola amb les circulars d'informacions varies que s'envien. Aquest any hem introduït el correu electrònic, a les famílies se'ls hi envia la informació via e-mail i els que no tenen Internet a casa se'ls hi dona paper a mà. La porta de secretaria i la porta del despatx està oberta perquè les famílies puguin venir a demanar el que sigui i quan vulguin. També hi ha l'agenda dels alumnes, que a part d'apuntar les feines que han de fer també és un apartat on es poden comunicar la tutora amb les famílies, i al contrari.

- Les famílies col·laboren amb les activitats dirigides a l'escola?

Sí molt, hi ha des dels grups interactius, qualsevol projecte interdisciplinari que hi hagi a l'escola, la festa intercultural que forma part del currículum de l'escola i les famílies també hi participen i després a part de totes les coses curriculars que hi puguin haver a l'escola, hi ha doncs el cafè de les 3 de la tarda on els pares venen a fer el cafè i parlen d'un tema particular cada més. També hi ha un cop a la setmana que hi ha un

grup de mares que venen a l'escola per parlar. Dins les comissions, participen les famílies activament. Hi ha la comissió de comunicació, d'ambientació, de festes, etc.

- *Sempre són les mateixes famílies que participen?*

Podríem dir que sí, tendeixen ser pràcticament les mateixes. Suposo que per dos motius, per la disponibilitat i per el factor cultural. Tot i que cada any es van incorporant més famílies dels alumnes que arriben de P3. Tot i que també he de dir que des del principi fins ara hem notat una millora i les famílies s'impliquen força.

- *El treball amb famílies és una part central del "fer de mestre"? En quins termes?*

Crec que és una part molt important, i ho he vist més en aquesta escola perquè quan més treballes amb les famílies veus que l'alumne s'implica molt més a l'escola, o al revés, veus que les famílies s'impliquen més perquè prenen consciència del nostre treball que realitzem i això fa que s'involucrin més. I també els alumnes es senten millor i es motiven més pel simple fet que saben i observen que la seva família participa a la seva escola. Nosaltres aprenem a conèixer la realitat d'ells i ells la nostra.

- *Creus que és positiu que la família entri a la classe del seu fill?*

Per mi sí. A mi m'ha agradat com a mare poder entrar a la classe del meu fill i com a mestre crec que també és bo que entri. Tot i que també hi ha diverses situacions, a vegades s'ha de realitzar com un trencament sobretot amb els més petits perquè al principi ploren molt i s'ha de fer com un procés d'adaptació però quan el nen està acostumat que la mare entra i surt de l'escola jo crec que és positiu per a tothom. Com a mare ho he agraït poder-ho fer.

- *Quins elements (discursius, organitzatius, pràctics) dificulten o faciliten les diferents implicacions de les famílies a les escoles?*

El fet de tenir les portes obertes ja facilita molt la comunicació. Com ja he dit abans tots els mitjans que tenim per comunicar-nos amb les famílies i que aquí sempre tot està obert i preparats a rebre les famílies en qualsevol moment. El que dificulta una mica són les confiances que hi ha, a vegades traspassem aquelles línies que no s'haurien de traspasar, o interrompre en un moment inadequat, com per exemple

comentar o demanar alguna cosa directament a la directora abans de comentar-ho a la tutora del seu fill/a. Són aquests límits que costen una mica de controlar i la gent no és conscient en quin moment dir les coses o a qui li pot dir.

- Creieu que és una bona actuació d'èxit quan es fan grups interactius? De quina manera ho realitzeu?

El grup interactiu en sí, és distribuir la classe amb 3 o 4 grups depèn l'assignatura. Llavors hi ha una persona adulta que no es dedica a explicar l'activitat que s'ha de fer, sinó a coordinar el treball, però en cap moment aquesta persona explica res. Són grups heterogenis, hi ha alumnes que tiren més que d'altres, i això fa que entre ells es produeixi un diàleg per arribar a comprendre l'activitat i a dur-la a terme amb èxit. És una activitat dialògica al 100%. Llavors els alumnes que els hi costa més, s'han d'esforçar per poder portar endavant l'activitat i els que no els hi costa tant també han d'ajudar a aquells que els hi costa més d'entendre. Per tant el fet d'explicar també fa que assoleixin molt millor els continguts i objectius de l'activitat. Jo et podria explicar des del punt de vista de la classe d'anglès, i si que t'he de dir que des de que faig grups interactius, s'han vist moltes millores en molts aspectes i sobretot a nivell de llengua oral. Perquè el simple fet de treballar en petits grups, els alumnes perden una mica la vergonya i es deixen anar més que no pas en gran grup.

Entrevista 5

Montse; És la directora de l'escola. Una persona molt responsable, amable i sempre disposada a emprar nous projectes per a l'escola.

- Quin és el rol i el lloc de les famílies a l'escola?

Aquesta escola és una comunitat d'aprenentatge, i com a comunitat l'objectiu és que les famílies participin plenament a l'escola ja sigui dins l'aula o fora de l'aula. La gent que participa com a voluntari dins l'aula com un més, aporten la seva diversitat cultural en grups interactius, amb suports, amb ambient i amb tot el que calgui. Llavors hi ha famílies que no poden o no els hi agrada participa dins l'aula, i participen en les comissions mixtes, que són els canals. O bé poden participar com a voluntaris d'aquestes comissions o com a delegats. És una escola oberta on les famílies decideixen, opinen i intentem que les opinions siguin en igualtat.

- Quines són les comissions?

Són les d'aprenentatge, que aquest any són les que porten juntament amb l'AMPA totes les activitats extraescolars, les tertúlies amb famílies i mestres, tot el que fa referència a la formació de cursets, el cafè a les 3, etc. Aquest any també han fet el projecte de patis que és transversal però la comissió que ho ha tirat endavant és la de l'aprenentatge. També hi ha la comissió de voluntariat que és la que es dedica a buscar i a encaixar els voluntaris, els hi fem regalets i festes per cuidar el voluntariat. Després hi ha la comissió d'ambientació que juntament amb els mestres i nens decoren l'escola. Una altra és la comissió TIC que és la que porta tota la pagina web, facebook, comunicació amb l'exterior i finalment hi ha la comissió de festes, que és una comissió molt activa, per exemple la última festa és la de carnaval que la van decidir crear les famílies que formen part d'aquesta comissió. Qualsevol proposta que facin els pares que sigui assenyada, factible i argumentada es pot aprovar i portar-la a terme i endavant.

- Com i amb quina freqüència es comunica amb les famílies?

Aquest any hem començat a enviar correus electrònics per facilitar la informació, pengem cartells o es diu a viva veu a la classe. Quan s'organitza alguna cosa important es convoquen les famílies per informar, per exemple quan hem fet la trobada de patis, la calçotada, etc. La comunicació és molt fluïda, cada classe té un pare delegat, llavors si hi ha alguna cosa es convoquen els pares delegats per comunicar-ho. I la freqüència és depèn, a vegades en una setmana es poden comunicar 4 cops, o a vegades amb un cop ja n'hi ha prou.

- Les famílies col·laboren amb les activitats dirigides a l'escola?

Sí, plenament. Hi ha molta gent voluntària, la majoria són famílies d'alumnes de l'escola. Hi ha gent que ve fixa cada setmana ja sigui en els grups interactius, en els ambients, o hi ha gent que ve puntualment que participen en les comissions. També hi ha gent de voluntaris que no són famílies del centre, sinó que són veïns o gent que li interessa participar en el nostre projecte sense tenir cap vincle familiar ni amiat. El perfil de voluntariat que participa més són catalanoparlants, també hi ha alguna família de raça gitana però costa més que entrin dins l'aula. També hem tingut mares marroquines voluntàries, però ara ja no tant, simplement ajuden a folrar llibres.

- *El treball amb famílies és una part central del "fer de mestre"? En quins termes?*

Jo penso que la implicació de les famílies és molt important. Quan un alumne veu que els seus pares estan implicats amb el centre llavors per ells té molt més sentit tot el que fan i més en aquestes edats tant petites, encara que els seus pares no entrin a la seva classe, només el simple fet que entrin a l'escola i participin amb les activitats que es fan. El més important és que en aquesta escola les portes sempre estan obertes perquè la gent pugui venir a opinar, donar idees noves, fer propostes, etc.

- *Quins elements (discursius, organitzatius, pràctics) dificulten o faciliten les diferents implicacions de les famílies a les escoles?*

En aquesta escola per exemple ens basem tot a partir de l'aprenentatge dialògic, que no només és amb l'aprenentatge sinó també amb la relació. Intentem que sempre sigui a partir del diàleg, si es crea un conflicte ja sigui de relació o qualsevol altre cosa intentem sempre aplicar els criteris del diàleg. S'intenta aplicar una democràcia horitzontal, que l'opinió de tothom sigui valorada per igual ja sigui la dels alumnes, la de les famílies com la dels voluntaris. Els voluntaris quan comencen sobretot els que participen en els grups interactius els hi fem una petita formació per veure com han de gestionar el grup perquè és un punt molt important on es porta a terme l'aprenentatge dialògic. Per tant, la base és l'aprenentatge dialògic en tots els aspectes amplis, de relació amb les famílies a partir del debat, i el que guanya és la força dels arguments. Llavors s'intenta arribar sempre amb un consens.

- *Creieu que és una bona actuació d'èxit quan es fan grups interactius? De quina manera ho realitzeu?*

Penso que sí, perquè en els grups interactius es treballa tot l'aspecte curricular però d'una forma competencial, funcional i sobretot dialògica. Es donen tots els principis de l'aprenentatge dialògic ja sigui la solidaritat, el fet d'ajudar-se, el compartir, treballar les diferents intel·ligències perquè un nen pot ser molt bo de matemàtiques però probablement no és tant bo en altres àrees. Llavors el fet de treballar conjuntament és una bona estratègia. No es tracta de fer moltes activitats sinó que fer-ne una però que no sigui el mestre el que els hi digui com ho han de fer, sinó que l'únic que ha de fer és dinamitzar i potenciar un diàleg entre ells. S'intenta que els alumnes participin entre ells sense l'ajuda de la mestra i arribar a solucionar el problema d'una forma compartida entre tots. En els grups interactius es mira de treballar totes les estratègies

però amb un nivell de descoberta on el nen/a ha d'anar descobrint i buscar solucions entre ells. És una bona estratègia d'èxit si es duu a terme correctament.